

جلد دوّم

# آموزش سه‌تار

تالیف جلال ذوالفنون

به کوشش مهرداد ترابی

Setar  
Setar  
Setar

# آموزش ستر

جلد دوم

تالیف

جلال ذوالفقرون

بکوشش

مہر داد براہ



ذوالقنون، جلال، ۱۳۱۶ -  
آموزش سه تار / تألیف جلال ذوالقنون؛ به کوشش مهرداد ترابی -  
تهران: نشر هستان، ۱۳۸۳.  
ج ۴؛ ۲۸/۵X۲۱ اس م. پارتیسیون.

ISBN: 964-6965-75-X (ج. ۲)

ISBN: 964-92172-3-1 (شابک دوره چهار جلدی)

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

این کتاب توسط ناشران مختلف در سالهای متفاوت نیز منتشر شده است.

۱. سه تار - - آموزش. ۲. سه تار - - پارتیسیون.

الف. ترابی، مهرداد، ۱۳۴۳ - . ب. عنوان.

۷۸۹/۷۲۳ MT۶۵۴/س ۹۴۳۹

۱۳۸۳

م ۸۳-۴۹۷۸

کتابخانه ملی ایران



نشر آرامش

نشر هستان تهران: خیابان انقلاب روبروی در اصلی دانشگاه تهران خیابان فخررازی خیابان روانمهر پلاک ۷۴ طبقه اول تلفن: ۶۶۴۸۱۱۵۲

### آموزش سه تار (جلد دوم)

جلال ذوالقنون

به کوشش: مهرداد ترابی

چاپ چهاردهم: ۱۳۸۹

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: چاووش

چاپ و صحافی: چکاد چاپ

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

ISMN: M-9014512-3-0

M-۹۰۱۴۵۱۲-۳-۰

شابک دوره چهار جلدی: ۹۶۴-۹۲۱۷۲-۳-۱ ISBN: 964-92172-3-1

تمام حقوق محفوظ است.



مرکز پخش: فروشگاه اورنگ

تهران: خیابان بهارستان، جنب بیمارستان طرفه، شماره ۱۴۲

تلفن و فاکس: ۷۷۵۳۶۵۷۱-۷۷۵۳۵۸۳۴

## فهرست

| صفحه | بیات اصفهان         | صفحه | هما یون      | صفحه | افشاری         | صفحه | بیات ترک         |
|------|---------------------|------|--------------|------|----------------|------|------------------|
| ۴۹   | پیش درآمد           | ۳۳   | رنگ فرح      | ۲۲   | پیش درآمد      | ۶    | پیش درآمد        |
| ۵۰   | درآمد               | ۳۴   | درآمد        | ۲۳   | درآمد          | ۷    | درآمد            |
| ۵۱   | ضربی و چهارمضراب    | ۳۴   | درآمد شعری   | ۲۴   | حاجیانی افشاری | ۸    | کرشمه            |
| ۵۲   | جامه دران           | ۳۵   | چهار مضراب   | ۲۵   | مثنوی          | ۸    | خسروانی          |
| ۵۳   | بیات راجه           | ۳۶   | درآمد دوم    | ۲۶   | قرایی          | ۹    | قطعه ضربی        |
| ۵۳   | چهارمضراب بیات راجه | ۳۶   | چکاوک        | ۲۶   | قرایی ضربی     | ۱۱   | درویشانه         |
| ۵۴   | آواز بیات راجه      | ۳۷   | بیداد        | ۲۷   | قرایی آوازی    | ۱۲   | شهابی            |
| ۵۵   | بهار دلنشین         | ۳۸   | ضربی بیداد   | ۲۸   | رُهاب          | ۱۲   | تصنیف مهربانی    |
| ۵۶   | بیات شیراز          | ۳۸   | دنباله بیداد | ۲۸   | صدری           | ۱۴   | فیلی             |
| ۵۷   | سوز و گداز          | ۳۹   | شوشتری       | ۲۹   | رنگ            | ۱۵   | مثنوی            |
| ۵۸   | تصنیف از شیدا       | ۴۰   | جامه دران    | ۳۰   | تصنیف          | ۱۶   | شکسته            |
| ۶۰   | عشاق                | ۴۰   | مبارک باد    |      |                | ۱۶   | چهارمضراب شکسته  |
| ۶۰   | چهارمضراب عشاق      | ۴۱   | آهنگ دزفولی  |      |                | ۱۸   | تصنیف همچو فرهاد |
| ۶۲   | نغمه                | ۴۱   | بختیاری      |      |                | ۱۸   | تصنیف قدیمی      |
| ۶۳   | صوفی نامه           | ۴۲   | لیلی و مجنون |      |                | ۲۰   | رنگ              |
| ۶۳   | رنگ                 | ۴۲   | نوروز عرب    |      |                |      |                  |
|      |                     | ۴۳   | نوروز صبا    |      |                |      |                  |
|      |                     | ۴۴   | نفیر و فرنگ  |      |                |      |                  |
|      |                     | ۴۵   | شهر آشوب     |      |                |      |                  |

## راهنمای آوانویسی

جهت تطبیق شعر و موسیقی از حروف لاتین در زیر نت‌ها استفاده شده است.  
۱- حروف لاتین مطابق صدای متعارف و شناخته شده خود در زبان انگلیسی تلفظ می‌شوند.

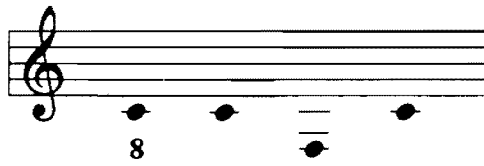
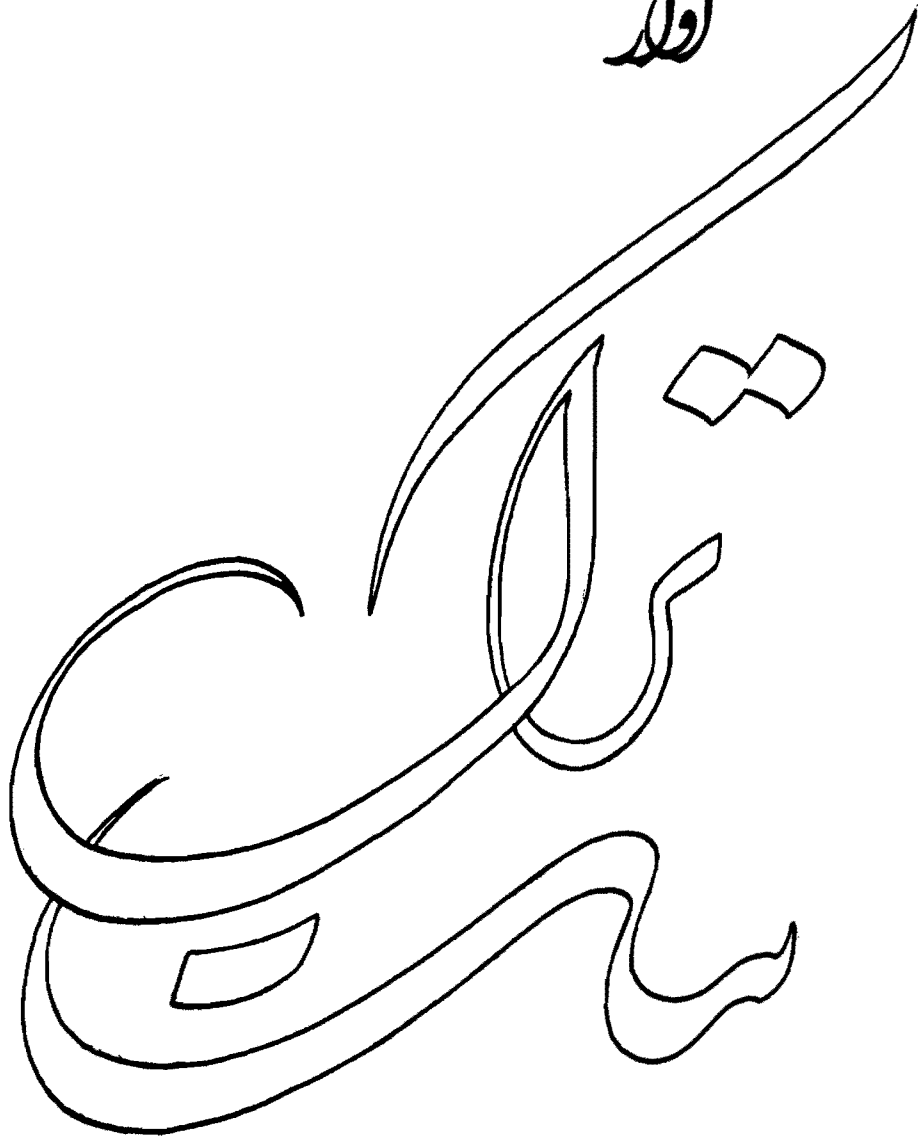
۲- از آنجاکه در زبان فارسی تعدادی از حروف عربی شبیه به هم تلفظ می‌شوند برای نمایش گروه‌های مشابه از علامت یکسان استفاده می‌شود:

|   |               |
|---|---------------|
| s | س - ث - ص     |
| z | ز - ذ - ظ - ض |
| h | ه - ح         |
| t | ت - ط         |

۳- برای موارد زیر که در حروف انگلیسی معادل وجود ندارد از معادل‌های زیر استفاده شده است:

|   |       |
|---|-------|
| ā | آ     |
| h | خ     |
| ç | چ     |
| ğ | ق - غ |
| ş | ش     |
| ž | ژ     |

آواز



بختیار

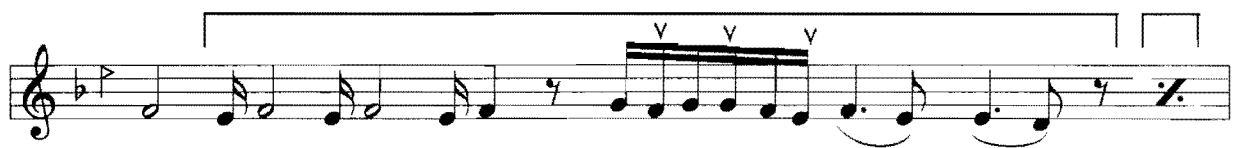
♩ = 50

# پیش درآمد از مرتضیٰ محبوبی و ابراهیم منصوری

The musical score is written in treble clef, 2/4 time, with a tempo of 50. It consists of 12 staves of music. The notation includes various rhythmic values, slurs, and articulation marks such as accents (^) and breath marks (v). Fingerings are indicated by numbers 1, 2, and 3. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.



درآمد



beš no in nok te ke hod rā ze ġam ā zā de ko ni-----



hun ho ri ga-----r ta la be ru zi ye nan hā de ko ni-----



a he rol amr ge le ku ze ga ran hā hi šod hā li yā fek re sa bu kon



ke por az bā de ko ni



بشنو این نکتہ کہ خود را ز غم آزاده کنی  
خون خوری گر طلب دوزی ننهاده کنی

آخرا لامر کل کوزه کران خواست  
حالا فلد بسو کن که پراز باده کنی



کشت

حصروانی

♩ = 80

قطعه صبر از جلال ذوالفنون

8<sup>va</sup>

8<sup>va</sup>

نوتهایی که زیر علامت  $\Delta$  قرار گرفته اند روی سیم سوم اجرا می شوند.

کندن (با پنجه کاری) یکی از تکنیکهای متداول پنجه است. برای اجرای آن بدون مضراب زدن باید پرده مربوطه را (که با علامت  $\circ$  در زیر آن مشخص می شود) بگیرید و سیم را با انگشت دیگری به ارتعاش درآورید. چنانچه علامت  $\circ$  به همراه مضراب راست یا چپ ذکر شود عمل کندن و مضراب زدن همزمان انجام می شود.

درويشانه

1- bod ma rā ša be----- du----- šin kaz da ram  
 2- baz ma ki be pen----- hā----- ni  
 da rā mad yār  
 bā ja mā le ru----- hā----- ni sā ġi yā be deh jā mi  
 zan ša rā be ru hā ni  
 tā da mi bi yā sā yam  
 zin he ja be jes----- mā----- ni

نذر اشب و دشمن بنگلی به سپهانی  
 کز درم در آید یار با جمال روحانی  
 ساقیاده جامی ان شراب روحانی  
 تاومی یاسایم ز جیب حجاب جسمانی

مشائی



mo sal mā nān ma rā vaḡ ti de li bu-----d



ke bā vey gof ta mi gar moš ke li bud ma rā tā eš



go ta li me so han ka----rd ha di sam nok te ye har mah



fe li bud ha di sam nok te ye har mah fe----- li bud



مسلمان مراوت قه دلی بو که باوی گفتمه کر مشکلی بود

مرا تا عشق تسلیم سخن کرد حدیثم گفت بهر مصلی بود

تصنیف مبرانی

♩ = 60



|                                     |  |
|-------------------------------------|--|
| ای برشته جام ما ای برترین دام       | ای یوسف خوشنام ما خوش میروی بر بام ما    |
| جوسی سبزه سورا ما می شود گلوز ما    | ای نور ما ای سورا اید دولت منصور ما      |
| وز آتش سودای دل ایو ای دل ایو ای دل | در گل با بنده پای دل جان میدهم چه جان دل |

فیله

sob h dam mor ġe ĉa man

ba go le now hās te goft

nāz kam kon ke da rin bāg ba si ĉon to še koft

gol be han did ke az rāst na ran jim va li-----

hiĉ ā šeğ hiĉ ā šeğ so ha ne saht be ma šuğ

na go-----ft

ما ز کم کن که دین باغ حبیبی تو شکفت

صبحدم مرغ چمن با گل نخواست گفت

بیج عاشق سخن سخت به معشوق شکفت

گل بختید که از راست زخمیم بی

مشق

beš no az ney čon he kā yat mi----- ko nad

vaz jo dā i hā še kā----- ya-----t mi-----

----- ko nad si ne ha ham šar he šar he a-----z fe rāğ

tā be gu yam šar he dar de----- e-----š ti yāğ

1- man be har jam iy ya ti nā lān šo dam har ka si az

2- jof te hoš hā lā no bad hā lān šo dam

zan ne hod šod yā re ma-----n vaz da ru ne man na jost

a-----s rā-----re man

|                            |                               |
|----------------------------|-------------------------------|
| وزجد ایسیا شکایت می کند    | شبنو از ناله چون حکایت می کند |
| تا بلویم شرح درد اشتیاق    | سینه خواهم شرحه شرحه از فراق  |
| بخت خوشحالان بد حالان شدیم | من به هر جمعیتی نالان شدم     |
| وز درون من نخبست اسرار من  | هر کسی از ظن خودش دیار من     |



کشته

Musical score for 'کشته' (Kashteh) in 2/4 time, featuring a treble clef and a key signature of one flat. The score consists of seven staves of music. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a tempo marking of 8<sup>th</sup>. The music is characterized by eighth-note patterns and slurs. The piece concludes with a double bar line.

چهارمضرب کشته

Musical score for 'چهارمضرب کشته' (Chaharmusab Kaste) in 2/4 time, featuring a treble clef and a key signature of one flat. The tempo is marked as  $\text{♩} = 100$ . The score consists of three staves of music. The first staff includes a 6/8 time signature. The music features eighth-note patterns with slurs and accents. The piece ends with a double bar line and a repeat sign. The score includes two instances of the marking 8<sup>th</sup>.

This page of musical notation consists of 12 staves of music. The notation includes various rhythmic patterns, fingerings (1, 2), and dynamic markings (8, 8vb). The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

Staff 1:  $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8^{vb}$

Staff 2:  $8^{vb}$   $8^{vb}$   $8^{vb}$

Staff 3:  $8^{vb}$   $8^{vb}$

Staff 4:  $8$   $8^{vb}$   $8^{vb}$

Staff 5:  $8$   $8^{vb}$

Staff 6:  $8$   $8^{vb}$

Staff 7:  $8$   $8^{vb}$

Staff 8:  $8$   $8^{vb}$

Staff 9:  $8$   $8^{vb}$

Staff 10:  $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$

Staff 11:  $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$   $8$

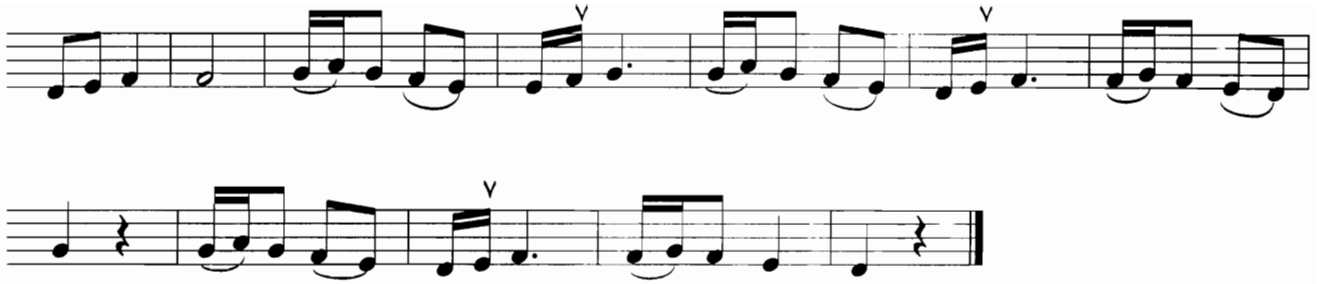
Staff 12:  $8$   $8$   $8$

تصنیف محمود فرهاد

♩=60

تصنیف  
قدیمی

♩=90



بچو فرهاد بود کوه کنی پشته ما      کوه ما پسته ما ناخن قاشنه ما  
 بهر یک جبه می منت سانی شتم      اسکت ما با دوه ما دیده ما شیشه ما

ماه من شاه من، بیانشن به برم، بیا ای تاج سرا

دل به یار بی وفای خوشتن      دادم و دیدم سزای خوشتن  
 زخم فرهاد من از یک تیشه بود      او به سزای من بپای خوشتن  
 بهر که نشند به جای خوشتن      افتد و خیم سزای خوشتن

اگر دل میبری جانا      روا باش که دل داری

میان دلبران احو      به دل بدن سزواری

دلادیش چه سگری      تو در کوی حبیب من

الهی خون شوی ایدل      تو هم گشتی رقیب من

# رنگ از درویش خان

♩ = 90

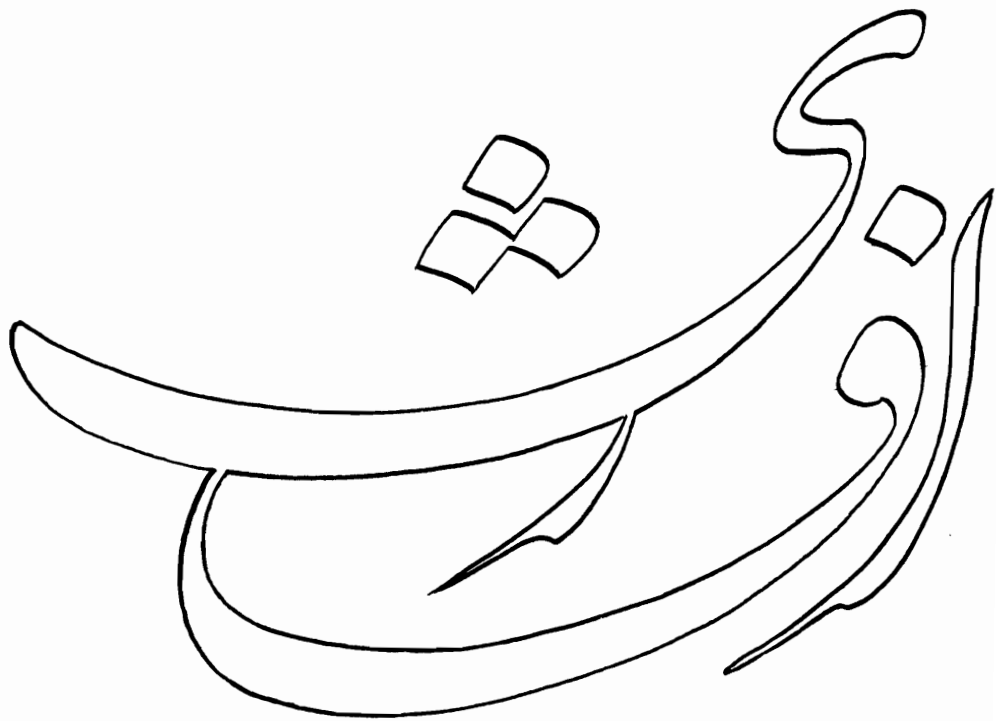
The musical score is written in 8/8 time and consists of ten staves. It begins with a treble clef and a key signature of one flat. The tempo is marked as ♩ = 90. The score includes various rhythmic patterns, such as eighth and sixteenth notes, and rests. The piece concludes with a double bar line and a fermata over the final note.

درویش خان (۱۳۰۵ - ۱۲۵۱ ش)

شاگرد آقا حسینقلی و از اساتید بزرگ تار و سه تار بوده است. از وی صفحات گرامافون و همچنین پیش درآمد، رنگ و تصنیفهای ابتکاری و زیبا بر جای مانده است که تعدادی از آنها را در این

کتاب برایتان در نظر گرفته ایم.

اولاد



8

ششمین

پیش درآمد از رویه شیخان

♩=70

The musical score is written on ten staves in a 3/4 time signature. It begins with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked as quarter note = 70. The score contains various musical notations including eighth notes, quarter notes, and half notes, often grouped with slurs. There are several first and second endings marked with '1' and '2'. Dynamic markings such as 'v' (vibrato) and '0' (piano) are present. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

درآمد

bar manaz hu yeto har čand ke bi dād ravad čon rohe hu be to bi nam  
hame az yād ra va-----d  
ge reh az to  
re ye por čin ma go ša----- pi še sa ba om re sad del šo de map sand  
ke bar bād ra va-----d

چون رخ خوب تو چشم همه از یاد درو

بر من از خوی تو بهر چندی که بیدار درو

عمر صد و شصتده سپند که بر باد درو

کره از طهر صحن کشایش صبا



# حاجانی آواز

ey bo nab vad ke dela-----m bas te ye zo-----n nā

re to šo-----d zā ro nā-----lān bo va dā-----n kas

ke ge re-----f tā re to šo-----d yā ri yo del ba ri yo mah va ši yo tan

nā zi

zen de sad ā še ge de-----l mor

de ze go-----f tā re to šo-----d

عیب نبود که دلم بسته ز نار شود      زار و مالان بود آنس که گرفتار شود

یاری و دلبری و موشی و طار      زنده صد عاشق دلموده گفتار شود

# ششم

1- beš no az ney      čon he kā yat      mi-----ko nad  
 2- vaz jo dā i      hā še kā yat      mi-----ko nad

si ne ha ham      ša-----r he ša-----r      he----- a-----z fe rāğ  
 tā be gu yam      ša-----r he da-----r      de----- e-----š ti yāğ

man be har jam      iy ya ti nā lān šo dam  
 jof te hoš hā      lā no bad hā lān šo dam

har ka si az  
 vaz da ru ne

za-----n ne ho-----d      šo-----d yā-----re man  
 ma-----n na jo-----st      a-----s rā-----re man

شسوار نے چون حکایت می کند      وز جد ایسھا شکایت می کند

سینہ خواہم شرحہ شرحہ از ذوق      تا بلویم شرح درد اشتیاق

من بہ ہر جمعیتی نالان شدم      بخت خوشحالان بد حالان شدم

ہر کسی از ظن خود شد دیار من      وز درون من بخت اسرار من

# قرآنی

به تغییر علامت های ترکیبی در قرآنی توجه کنید.

# قرآنی ضربی از جلال ذوقنسون

♩ = 90

## قرآنی آوازی

de le a šeg be pey. ğa mi be sā ze

ho mā rā lu de bā jā mi be sā ze

ho mā rā lu de bā jā mi be sā ze

ho mā rā lu de bā jā mi be sā ze

ho mā rā lu de bā jā mi be sā ze

دل عاشق به پیغامی بسازد

خمار آلوده با حبابی بسازد

زباب

na dā na mat be ha ġi ġat ke dar ja hān  
 be ke mā ni ja hā no har ĉe dar u hast to su ra tan do to jā ni

مذمت بحقیقت که در جهان بیچد ما      جهان هر چه در او هست صورتند و بوجاستنی

صدا

1- del bor di az man be yaġ mā ey tor ke ġā rat  
 2- di di ĉe ā var di ey dust az das te del bar  
 ga re man av val de lam rā sa fā dā-----d  
 sa re man

ā i ne am rā ja lā dā-----d ā her be bā de fa nā  
 dā-----d eš ge to hā----- kes ta re man

دلم را صفاداد آینه ام را جلاد  
 اول دلم را صفاداد آینه ام را جلاد  
 دیدم چه آوردمی بدوست از دست دل بر سر من  
 آخربه باد فساد و عشق تو خاکستر من

رنگ از درویش خان

♩ = 90

+ علامت اجرا با انگشت شست است.

# تصنیف از عارف

شعر

The musical score is written on ten staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The melody consists of eighth and sixteenth notes, with some slurs and accents. The word 'شعر' (Shair) is written above the first staff. The second staff continues the melody. The third staff has the word 'موزیک' (Music) written above it. The fourth staff continues the melody with various ornaments. The fifth staff has the word 'شعر' (Shair) written above it. The sixth staff continues the melody. The seventh staff continues the melody. The eighth staff continues the melody. The ninth staff continues the melody. The tenth staff continues the melody and ends with a double bar line.

ابوالقاسم عارف قزوینی (۱۳۱۲ - ۱۲۵۹ ش)

شاعر و تصنیف ساز بزرگ ایران است وی مبتکر ساخت تصنیف های وطنی و انقلابی بسیار زیبایی

می باشد.

نمیدانم چه در پیمان کردی جانم      تو ایلی و شس مراد یوانه کردی جانم  
 چه شد اندر دل من جا گرفتی      مکان در خانه ویرانه کردی  
 صیب من ویرانه کردی      جانم جانم ویرانه کردی خدا

زدی از هر طرف آتش جانم خدا

مرا سحاره چون وانه کردی جانم

مرا سحاره چون وانه کردی      صیب من پروا نکردی جانم جانم

پروا نکردی خدا

ای تو متنای من      یار زبای من      تو پری لیلای من

به فقیران نظر شاهانه کردی      صیب من شاهانه کردی

جانم جانم شاهانه کردی خدا